

วิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาส

วิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาส คือ กัมมชารยสมาสที่มีบท-วิเสสนะอยู่หน้า บทนามนาม อยู่หลัง หรือบทประธานอยู่หลัง
ถ้าบทนามนามเป็นคน แปลว่า ผู้..... ปณฺหิตปุริโส
ถ้าบทนามนามเป็นสิ่งของ แปลว่า อัน..... มหาภณฺฑํ
ถ้าบทนามนามเป็นสัตว์ แปลว่า ตัว..... จณฺทสุโข เป็นต้น

ตัวอย่างรูปวิเคราะห์

มหนฺโต ปุริโส มหาปุริโส
(อ.บุรุษ ผู้ใหญ่ ชื่อว่า บุรุษผู้ใหญ่)

ขตฺติยา กณฺญา ขตฺติยกณฺญา
(อ.นางสาวน้อย ผู้เป็นกษัตริย์ ชื่อว่า อ.นางสาวน้อยผู้เป็นกษัตริย์)

นึลฺ อูปฺปลํ นึลฺอุปฺปลํ
(อ.ดอกกุบิล เขียว ชื่อว่า อ.ดอกกุบิลอันเขียว)

วิเคราะห์ในคัมภีร์ศัพทศาสตร์

มหนฺโต จ โส ปุริโส จาติ มหาปุริโส
(อ.บุรุษด้วย อ.บุรุษนั้นเป็นผู้ใหญ่ด้วย เพราะเหตุนั้น ชื่อว่า มหาปุริโส ๑
แปลว่า อ.บุรุษ ผู้ใหญ่)
บทสมาสนี้ให้แปลง มหนฺต เป็น มหา จึงเป็น มหาปุริส

ขตฺติยา จ सा กณฺญา จาติ ขตฺติยกณฺญา
(อ.นางสาวน้อยด้วย อ.นางสาวน้อยนั้นผู้เป็นกษัตริย์ด้วย เพราะเหตุนั้น ชื่อว่า ขตฺติยกณฺญา ๑
แปลว่า อ.นางสาวน้อยผู้เป็นกษัตริย์)

นึลฺญจ ตํ อูปฺปลญฺจาติ นึลฺอุปฺปลํ
(อ.ดอกกุบิลด้วย อ.ดอกกุบิลนั้นสีเขียวด้วย เพราะเหตุนั้น ชื่อว่า นึลฺอุปฺปลํ ๑
แปลว่า อ.ดอกกุบิลสีเขียว)

ปุรัตติมกาโย (อ.กายอันตั้งอยู่ในเบื้องหน้า)
มหัพภยัม (อ.ภยอันใหญ่)
ปณตติตปุริโส (อ.บุรุษผู้ฉลาด)
สนโต ปุริโส เป็น สปปุริโส (อ.บุรุษผู้สงบแล้ว),

กุกุพพบท กัมมธารยสมาส

กุกุพพบท กัมมธารยสมาส คือสมาสที่มี กุ นิบาติเป็นบทหน้า
เช่น กุจจติ อุนน กทนุ (อ.ข้าวนั้นน่าเกลียด)
อปปกั ลวณ กาลวณ (อ.เกลืออันน้อย)

ปาทิบุพพบท กัมมธารยสมาส

ปาทิบุพพบท กัมมธารยสมาส คือ กัมมธารยสมาสที่มี ป อุปสัคเป็นต้นเป็นบทหน้า
เช่น ปธาน วจัน เป็น ปาวจัน (อ.คำอันเป็นประธาน)
อธิโก เทโว อติเทโว (อ.เทพผู้ยิ่ง)

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงตั้งวิเคราะห์บทสมาสต่อไปนี้

๑. มหาปุณญ์
๒. มหาธานี
๓. อาคตปุริโส
๔. ทนตปุริโส
๕. วีรปุริโส